

N:o 147.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående förhöjning af pensionsbeloppen från folkskollärarnas änke- och pupillkassa; gifven Stockholms slott den 22 mars 1907.

Under åberopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva

ej mindre sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som är delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnar änka, men icke barn, henne skall tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afliden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen äro tre eller flera, som till pension äro berättigade, de skola äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afliden delägare lefva endast två barn, de skola äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn;

än äfven att ifrågavarande ändrade bestämmelser må, likaledes från och med år 1908, äga tillämpning äfven på pensioner, som dessförinnan blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1907.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
DYRSSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLIN,
SWARTZ.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld anförde härefter:

»Enligt gällande reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning, § 2, sådan denna paragraf lyder enligt nådiga kungörelsen den 14 september 1906, är skolområde, som underhåller högre folkskola, förbundet till delaktighet i pensionsinrättningen för den lön, lärare vid sådan skola verkligen åtnjuter, såvida denna lön icke öfverstiger 1,000 kronor. Likaledes är hvarje skoldistrikt, som har en eller flera egentliga folkskolor, förbundet att för hvar och en af där befintliga ordinarie folkskollärartjänster i pensionsinrättningen ingå efter det högsta lönebelopp, hvaraf den lärare, som innehar tjänsten, på grund af tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande.

Ang. förhöjning af pensionsbeloppen från folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Hvarje manlig innehafvare af ordinarie tjänst, för hvilken vunnits delaktighet i pensionsinrättningen, har skyldighet och hvarje kvinnlig innehafvare af dylik tjänst rättighet att vara delägare i folkskollärarnas

änke- och pupillkassa. Efterlämnar delägare i kassan änka, men icke barn, tillkommer, enligt § 21 i reglementet för kassan, henne i pension 20 procent eller en femtedel af den lön, för hvilken vederbörande skolområde eller skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning. Har delägare efterlämnat, förutom änka, ett eller flera pensionsberättigade barn, varder berörda pension förhöjd med halfparten eller 50 procent. Har afliden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och äro barnen två eller flera, som till pension äro berättigade, äga de, enligt § 22 i reglementet för kassan, uppbära hela beloppet af den enligt § 21 för änka utan barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; lefver endast ett barn, uppbär det hälften af dylik pension. Lag samma är, då änkas pensionsrätt upphört, samt då lärarinna efterlämnat barn, äfven om fadern lefver. Efter enahanda grund förfares ock, då barn äro berättigade till pension efter både fader och moder. Enligt § 13 i reglementet äro barn efter delägare berättigade till pension intill aderton års ålder; dock upphör pensionsrätten för dotter vid ingående af äktenskap före nämnda ålder. Son eller ogift dotter, som af sinnes- eller kroppssjukdom eller ock af särskildt lyte är oförmögen till arbete, må dock, i saknad af annan tillgång, efter direktionens för kassan ompröfning, äfven efter fyllda aderton år tilldelas ett understöd till högst halfva beloppet af moderns pension.

Frågan om höjning af de från änke- och pupillkassan utgående pensionsbeloppen har länge stått på dagordningen. Redan vid 1893 års Riksdag väcktes af E. Hammarlund med flera motion i ämnet, och på grund af denna anhöll Riksdagen i skrifvelse, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida — utan höjning af vare sig statsbidraget till folkskollärarnas änke- och pupillkassa eller delägarnas afgifter — en sådan förbättring i de dåvarande pensionsvillkoren i kassan kunde äga rum, att samtliga pensioner komme att utgå med högre procent än hvad då vore fallet, samt att Kungl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. En sådan utredning kom ock till stånd, och med ledning af densamma aflät Kungl. Maj:t till 1895 års Riksdag proposition om pensionernas höjande med 25 procent, men denna proposition vann icke Riksdagens bifall.

Sedermera hafva revisorererna för kassan gång efter annan framkommit med förslag i ämnet. Med anledning af hvad 1903 års revisorer i sådant afseende anfört anbefalldes Kungl. Maj:t den 26 augusti 1904 direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning att efter utförande af statistiska undersökningar angående dödligheten inom kassan låta genom sakkunnig person verkställa undersökning af kassans ekonomiska ställning för utröande, om och i hvad mån någon förhöjning af därifrån utgående pen-

sioner kunde vidtagas. Den sålunda anbefallda matematisk-statistiska utredningen utfördes enligt direktionens uppdrag af filosofie doktorn H. Tiselius.

De af Kungl. Maj:t förordnade revisorerna för änke- och pupillkassans förvaltning och räkenskaper för åren 1903, 1904 och 1905 upptogo i sin den 25 augusti 1906 till Kungl. Maj:t aflåtna berättelse rörande den verkställda revisionen ånyo frågan om höjning af de från kassan utgående pensionsbeloppen. Efter att hafva omnämnt de af Tiselius utförda beräkningarna framhöllo revisorerna, bland annat, att med användning af $3\frac{1}{2}$ procents räntefot änke- och pupillkassan skulle vid ingången af år 1905 ägt ett kapitalöfverskott af 4,083,036 kronor, motsvarande en årsränta af 142,906 kronor. Den löneroglering för folkskollärarkåren, som numera vidtagits och som trädde i kraft från och med år 1907, komme emellertid genom de ändrade delaktighetsbelopp, som därmed blefve gällande äfven för änke- och pupillkassan, att öfva ett afsevärdt inflytande på denna kassas både passiva och aktiva, mera dock på de förra än på de senare. I det förut anmärkta öfverskottet skulle sålunda uppstå en minskning af 558,246 kronor, och således 3,524,790 kronor därefter vara i behåll. Med anlitan af denna tillgång skulle utan vidare kunna genomföras en höjning af pensionsbeloppen med 35 procent. Begränsade man höjningen — i likhet med hvad kassans revisorer år 1894 förordnat — till 25 procent, skulle härmed af öfverskottet konsumeras 2,468,605 kronor. Läte man desslikes höjningen komma jämväl de nuvarande pensionärerna till godo, skulle detta vålla en ytterligare minskning i öfverskottet af 403,776 kronor. Med sådant förfarande blefve ändock i behåll, för genomförande af andra reformer, som kunde finnas önskvärda, och som för sitt genomförande kräfde tillgångar, ett belopp af 652,409 kronor. Beträffande frågan om medgifvande af rätt åt skoldistriktet att frivilligt höja delaktighetsbeloppen intill ett maximum af 2,000 kronor för lärare och 1,600 kronor för lärarinna, hvilken fråga jämväl utgjort föremål för undersökning i samband med olika förslag till delaktighetsbeloppens bestämmande, ansåge revisorerna, att en eventuell tillåtelse till fakultativ delaktighet i denna utsträckning och med delaktighetsbeloppen i öfrigt så bestämda, som de komme att blifva från och med ingången af år 1907, skulle medföra en minskning i kassans kapitalöfverskott af allenast 267,040 kronor. Därmed vore öfverskottet nedbragt till ett belopp af 385,369 kronor.

Då således de verkställda beräkningarna ställt det utom allt tvifvel, att en höjning af pensionsbeloppen med 25 procent kunde genomföras utan höjning af vare sig årsafgifterna eller statsbidraget, och då de olika meningar, som hittills i frågan framträdt, uteslutande gällt reformens

ekonomiska möjlighet och icke dess behöflighet, ansåge revisorerna, att ingen tvekan vidare borde råda om pensionsförhöjningens sättande i verket, och att den borde komma till utförande just i den utsträckning, som nyss angifvits. Vål hade genom den numera genomförda löneregleringen pensionen för ensam änka höjts till 270 kronor och för änka med barn till 405 kronor, men utan vidare beräkningar funne revisorerna det vara tydligt, huru små och otillräckliga äfven dessa belopp måste visa sig med nuvarande höga priser på alla lifsförnödenheter. Den förordade höjningen af pensionsbeloppen kräfdes dock icke blott af behofven utan jämväl — hvad som revisorerna ansåge vara viktigare — af rättvisa, då det befintliga kapitalöfverskottet måste härledas därifrån, att vid kassans inrättande, i följd af bristande kunskap om dödlighetsförhållandena inom folkskollärarkåren och om flera andra betydelsefulla omständigheter, proportionen mellan pensionerna och årsavgifterna icke skulle blifvit på ett rationellt sätt bestämd, utan dessa senare satts högre än som varit af omständigheterna påkalladt. Pensionernas höjning på föreslaget sätt skulle bringa rättelse härutinnan, och fordrade en rättvis hänsyn till de nuvarande delägarna, att reformen icke längre ställdes på framtiden, hvarigenom desto flera af dessa delägare blefve i saknad af de fördelar, som därmed skulle ernås. Utgående från samma synpunkter förordade revisorerna jämväl, att förhöjningen skulle komma att omfatta äfven de pensioner, som redan faststälts.

Revisorerna förordade äfven ändring i pensionsvillkoren i det fall, att de pensionsberättigade vore flera än två, såväl moder- som faderlösa barn, såmedelst att i stället för hvad hittills gällt, att pensionen utginge med samma belopp som för ensam änka, pensionen borde bestämmas till änkepension med 50 procents förhöjning, såldes till samma belopp som utginge för änka med barn. Under framhållande af den ringa betydelse för kassans ekonomi, som en så beskaffad ändring af pensionsbestämmelserna skulle innebära, då utrönt vore, att endast i 13 fall pensioner utginge till två eller flera moderlösa barn med ett sammanlagdt årsbelopp af 2,060 kronor, betonade revisorerna, att därmed en betydelsefull hjälp ändock skulle bringas åt en kategori af pensionstagare, som måste räknas till de sämst lottade.

Revisorerna hemställde förty, det täcktes Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåta nådig proposition

dels därom, att i nådiga reglementet för folkskollärarnas änke- och pupillkassa i § 21 orden »20 procent eller en femtedel» måtte ändras till »25 procent eller en fjärdedel» samt att § 22 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»§ 22. Har afviden delägare icke efterlämnat änka utan endast barn och äro barnen tre eller flera, som till pension äro berättigade, äga de uppbära hela beloppet af den enligt § 21 för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; lefva endast två barn, uppbära de samma pension som änka utan barn; lefver endast ett, erhåller det hälften af sistnämnda pension. Lag samma vare, då änkas pensionsrätt upphört, samt då lärarinna efterlämnat barn, äfven om fadern lefver. Efter enahanda grund förfares ock, då barn enligt § 15 äro berättigade till pension efter både fader och moder»;

dels ock därom, att dessa ändrade bestämmelser från den dag, då de trädde i kraft, skulle äga tillämpning äfven på redan utgående pensioner.

Uti en den 18 december 1906 till direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning aflåten skrifvelse att såsom komplement biläggas den underdåniga berättelsen anmärkte revisorerna, att de genom förbiseende af en post i den af Tiselius gjorda utredningen kommit att uppskatta det belopp, hvarmed kapitalöfverskottet skulle minskas, för den händelse pensionsförhöjningen tillgodokomme äfven nuvarande pensionärer, till 403,776 kronor, i stället för, som bort ske, till 546,972 kronor. Med tillämpning häraf borde det under nämnda förutsättning beräknade kapitalöfverskottet ändras från det i revisionsberättelsen upptagna beloppet 652,409 kronor till 509,213 kronor, och äfvenså den längre fram i berättelsen angifna återstoden af kapitalöfverskottet, efter en fakultativ höjning af delaktighetsbeloppen, ändras från 385,369 kronor till 242,173 kronor, sifferändringar som dock vore utan betydelse på framställningen i öfrigt.

Vidare aflät centralstyrelsen för Sveriges folkskolläraryörening genom sitt verkställande utskott den 19 november 1906 en underdånig skrifvelse, däri anfördes, bland annat: De pensioner, som enligt gällande reglemente för folkskollärarnas änke- och pupillkassa tillkomme afviden folkskollärares efterlämnade änka och barn, vore så lågt tilltagna, att dessa pensionärer i ett stort antal fall blefve utsatta för verklig nöd. Förslag om höjning af ifrågavarande pensioner hade vid många tillfällen blifvit framställda inom folkskollärarkåren. Vid det ombudsmöte inom Sveriges allmänna folkskolläraryörening, som år 1903 formulerade folkskollärarkårens nuvarande önskingar i hithörande frågor, hade uttalats, att pensionen borde utgöra 30 procent af delaktighetsbeloppet för änka utan barn med 25 procents förhöjning för hvarje minderårigt barn. Centralstyrelsen skulle helst önska framgång åt ombudsmötets förslag i de delar, i hvilka det ginge längre än revisorernas för änke- och pupillkassan omförmälda hemställan. Men då den matematisk-statistiska utredning, som af direktionen föranstaltats, gifve vid handen, att änke- och pupillkassans ekono-

miska ställning näppeligen med full säkerhet tillåte en så stor höjning af pensionerna, och då äfven ett bifall till revisorernas hemställan skulle bereda afsevärda fördelar åt de afidna lärarnas efterlevande, ansåge sig centralstyrelsen böra helt och hållet instämma i revisorernas framställning.

På grund af särskilda nådiga remisser har nu direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning afgifvit underdånigt utlåtande i anledning af revisorernas och centralstyrelsens omförmälda framställningar, hvilket utlåtande den 18 mars 1907 inkommit till Kungl. Maj:t. Direktionen förklarar, att från dess sida icke finnes anledning till erinran vid de uppskattningar och kalkyler, hvilka innehölles i revisionsberättelsen med det därtill fogade tillägget. Vidare framhåller direktionen, att kassan alltifrån sitt inrättande varit i åtnjutande af icke obetydligt statsbidrag, för närvarande utgående med ett årligt belopp af 66,855 kronor, och att detta förhållande icke finge fränkännas betydelse, när det skulle utredas, huru det i kassan befintliga kapitalöfverskottet tillkommit, hvadan direktionen icke kunde biträda revisorernas betraktelsesätt, att de föreslagna ändringarna i pensionsbeloppen vore uteslutande ett tillgodoseende af rättvisans kraf med hänsyn till, att årsafgifter och pensioner icke skulle blifvit sins emellan på ett rationellt sätt bestämda. Härefter anför direktionen:

Betraktade man åter den af revisorerna föreslagna pensionsförhöjningen såsom en af tidsförhållandena framkallad billighetsåtgärd, hvilken, tack vare det omförmälda statsunderstödet, syntes kunna utan ökning af kassans nu beräkneliga årsinkomster genomföras, så funne direktionen för sin del förslaget vara förtjänt af framgång och ansåge sig af sådan anledning böra understödja detsamma. Genom de förmåner, som varit änke- och pupillkassan beredda, och som skäligen finge förväntas skola äfven för framtiden stå till buds, vore faktiskt i kassan förefintligt ett kapitalöfverskott, hvarmed man både kunde och borde tillgodose billiga kraf på pensionernas förbättrande. Ty att låta detta öfverskott stå oanvänt för ovissa framtida uppgifter, syntes lika oegentligt som att anlita detsamma i sådan utsträckning, att kassans ekonomiska ställning därigenom vedervågades.

Därmed att pensionerna i änke- och pupillkassan vore bestämda i viss procent af den lön, för hvilken skoldistrikt i afseende å delägaras egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning, reglerades och bättrades visserligen de från kassan utgående pensionerna, så att säga, parallellt med folkskollärarnas löneförmåner. Och delaktigheten i folkskollärarnas pensionsinrättning, bestämd efter det högsta lönebelopp, hvaraf läraren på grund af tjänstålder, enligt gällande författningar ägde att komma i åtnjutande, hade, räknadt från den tid, då frågan om pen-

sionernas höjning först framträdde, undergått ganska täta förhöjningar. Det normala delaktighetsbeloppet i folkskollärarnas pensionsinrättning för en folkskollärartjänst hade nämligen från och med år 1892 till och med år 1898 utgjort 700 kronor, därefter till och med år 1900 800 kronor, därefter till och med år 1906 1,000 kronor och utgjorde från och med år 1907 för manlig folkskollärartjänst 1,350 kronor, men för kvinnlig sådan allenast 1,200 kronor. I det sammanhang, hvarom här talades, kunde man emellertid utan vidare lämna å sido de kvinnliga lärartjänsterna, då deras innehafvare endast i ytterst få fall begagnade sin rätt att inträda i änke- och pupillkassan. Genom pensionernas bestämmande på sätt som skedde förefunnes hos dem en inre utvecklingsmöjlighet grundad i själftva organisationen; en omständighet som helt visst icke förbisetts, när frågan om pensionernas bestämmande på sakkunnigt håll behandlats. Men huru stor betydelse, som detta förhållande än kunde äga, hade det icke ansetts möjligt att enbart på denna väg ernå en tillfredsställande lösning af frågan om höjandet af pensionerna för folkskollärarnas änkor och barn, utan hade alltjämt den fordran vidhållits, att själftva den procentsats, hvarefter pensionerna i förhållande till delaktighetsbeloppen bestämdes, skulle förhöjas. Och den förhöjning, som i detta afseende hade ansetts behöflig, hade revisorerna nu — likasom det vid frågans behandling redan åren 1894 och 1895 ifrågasattes — föreslagit skola blifva från 20 till 25 procent, en fjärdedel i stället för en femtedel af den lön, för hvilken folkskollärartjänst vore delaktig i folkskollärarnas pensionsinrättning. Med den procentsats, som allt hittills gällt, och med det delaktighetsbelopp, som från och med år 1907 komme att tillämpas — nämligen 20 procent och 1,350 kronor — komme, såsom förut anmärkts, pension för ensam änka att uppgå till 270 kronor och pension för änka med barn till 405 kronor. Vunne åter revisorernas här framställda förslag tillämpning, blefve, efter föreskrifven höjning till jämt antal kronor, pension för ensam änka 338 kronor och pension för änka med barn 507 kronor. En sådan ökning i pensionerna ginge nog ej längre än hvad behöfdes för att motväga den just under de allra sista åren inträdda starka stegringen af nästan alla lefnadskostnader. Den borde åtminstone icke anses vara för högt tilltagen. För öfrigt kunde det ej anses annat än välbetänkt, att, när den nu under så lång tid förberedda regleringen af dessa pensioner sattes i verket, den blefve så pass tillfredsställande, att frågan finge anses åtminstone för någon mera afsevärd tid framåt vara afförd från dagordningen.

Förslaget om bättring af pensionerna för fader- och moderlösa barn

ville direktionen, med instämmande i de synpunkter, som revisorerna framhållit, för sin del biträda.

Revisorerna hemställde slutligen, att de ändrade bestämmelserna för pensionernas beräkning skulle, från den dag då de trädde i kraft, äga tillämpning äfven på redan utgående pensioner. I denna del ginge förslaget utöfver hvad som tidigare varit ifrågasatt och innebure ett afsteg från den princip, som i allmänhet tillämpades, att en pension skulle förblifva vid det belopp, hvartill den efter gällande grunder först bestämts. Den utredning, som förebragts, visade emellertid, att, ekonomiskt sedt, man ej behöfde hysa betänkligheter mot att gifva förhöjningen en sådan utsträckning. Den minskning i kapitalöfverskottet, som härigenom skulle uppkomma, stannade vid i rundt tal 400,000 kronor, motsvarande föga mer än en tiondel af det öfverskott, som beräknats såsom befintligt vid ingången af år 1905.

Direktionen ansåge, att, när ekonomiska hinder icke vore i vägen, äfven denna fråga borde företrädesvis ses från synpunkten af deras behof, som frågan gällde, och gjorde man det, syntes det icke kunna förnekas, att skälen för höjning af redan utgående pensioner vore lika, om ej mera vägande, än de som anfördes för höjning af härefter tillkommande pensioner. Olägenheten af de alltjämt stegrade lefnadskostnaderna finge i sin mån *alla* vidkännas, och finge i följd häraf den utkomstmöjlighet, som en pension beredde, ett undan för undan minskadt penningvärde. Men ju mera till åren pensionärerna vore — direktionen syftade här enbart på folkskolläraryrken — desto hjälplösare vore de i allmänhet äfven och tyngdes desto mera af svårigheterna för den dagliga utkomsten; och ju tidigare en pension börjat att utgå, efter desto lägre delaktighetsbelopp hade — inom vissa tidsperioder räknadt — densamma fastställts. Behofvet af ökning gjorde sig således mest kännbart i afseende å de tidigast fastställda pensionerna, men framträdde nog tillräckligt starkt äfven i afseende å pensioner, fastställda efter delaktighetsgrunder, som tillämpats exempelvis närmast före de nu gällande.

Resultatet af höjningens utsträckning i dessa fall skulle, om man fäste sig vid de normala och icke vid de fakultativa delaktighetsbelopp, som under gångna år ägt tillämpning, blifva den, att pensioner för ensam änka och för änka med barn, bestämda efter 600 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 120 och 180 kronor, komme att ökas till respektive 150 och 225 kronor; sådana bestämda efter 700 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 140 och 210 kronor komme att ökas till respektive 175 och 263 kronor; sådana bestämda efter 800 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 160 och 240 kronor komme att

ökas till respektive 200 och 300 kronor; samt sådana, bestämda efter 1,000 kronors delaktighet och nu utgående med respektive 200 och 300 kronor, komme att ökas till respektive 250 och 375 kronor.

Gifvetvis borde i höjningen äfven inbegripas sådana sjukunderstöd, som enligt § 13 mom. 2 af pensionskassans reglemente kunde lämnas öfveråriga barn, hvilka af sinnes- eller kroppssjukdom eller ock af särskildt lyte vore oförmögna till arbete och befunne sig i utblottadt tillstånd, och som efter direktionens ompröfning kunde utdelas med högst halfva beloppet af moderns pension. Med hänsyn därtill att dessa hjälpmedel i reglementet betecknades med särskildt namn — de kallades understöd och ej pension — äfvensom därtill att de inom viss gräns af direktionen till sina belopp diskretionärt bestämdes, syntes det behöfligt, att de, vid ett eventuellt bifall till hvad revisorerna föreslagit, särskildt omnämndes. Skälen för att dessa understöd skulle inbegripas i den ifrågasatta höjningen låge, syntes det, i öppen dag.

Under förutsättning att det årliga statsanslag, som för närvarande utgår till änke- och pupillkassan, äfven fortfarande komme att stå till kassans förfogande, har direktionen, med stöd af hvad den sålunda anført, hemställt om bifall till revisorernas framställningar hvad folkskolläraryrpersonalen vidkomme.

Beträffande åter den delägargrupp, som med år 1906 vunnit inträde i kassan, eller lärarpersonalen vid döfstumskolorna, uttalar direktionen såsom sin åsikt, att frågan, om ökning bör ske jämväl af pensionerna inom denna särskilda grupp, måste bero därpå, huruvida vid närmare granskning det befinnes, att äfven i afseende å denna grupp föreligger något verkligt behof af förhöjda pensionsbelopp, äfvensom därpå att, om så vore fallet, behöfligt statsanslag för en dylik åtgärds genomförande också vore att påräkna.

Att de från folkskollärarnas änke- och pupillkassa enligt nu gällande bestämmelser utgående pensions- och understödsbelopp äro för låga, för att det med kassan afsedda syftemålet skall anses fyllt, torde vara alldeles uppenbart. Frågan, huruvida en höjning af dessa belopp må äga rum, synes därför vara af uteslutande ekonomisk natur. Den verkställda utredningen synes mig otvetydigt gifva vid handen, att kassans ekonomiska ställning är synnerligen gynnsam, och att, utan förhöjda afgifter från delägarna eller förhöjdt statsbidrag, det af kassans revisorer framställda, af centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryrforening biträdda förslaget om höjning af pensionsbeloppen kan genomföras. Häraf torde, på

sätt direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning erinrat, med nödvändighet följa proportionell höjning äfven af de enligt § 13 punkt 2 af kassans reglemente utgående understödsbeloppen, en höjning, som är af så ringa ekonomisk betydelse för kassan, att någon särskild utredning om dess verkningar icke torde erfordras. Någon framställning till Riksdagen angående höjning af ifrågavarande understödsbelopp torde icke vara behöflig, då berörda bestämmelse angående understödets storlek allenast innehåller, att detsamma får utgå med högst halfva beloppet af moderns pension.

I likhet med direktionen anser äfven jag, att höjning af pensionerna för döfstumlärarpersonalens änkor icke nu bör ifrågakomma, vid hvilket förhållande jag naturligtvis ej heller kan förorda någon ändring i de pensionsbelopp, som enligt de i innevarande års statsverksproposition under tionde hufvudtiteln gjorda framställningar rörande pensionering af lärarpersonalen vid skolhemmet för blinda döfstumma i Vänersborg och af föreståndare och lärare vid folkhögskolor och därmed förenade landtmannaskolor kunna komma att utgå från folkskollärarnas änke- och pupillkassa till ifrågavarande föreständares och lärares änkor.

Till innevarande års Riksdag hafva äfven gjorts framställningar om förhöjd delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning samt i följd däraf i folkskollärarnas änke- och pupillkassa för dels lärarpersonalen vid högre folkskolor dels ock lärarna i läsämnen vid folkskoleseminariernas öfnings-skolor. Därest dessa framställningar bifallas, skulle pensionen för änka efter lärare vid högre folkskola blifva, enligt nu gällande bestämmelser för folkskollärarnas änke- och pupillkassa, 480 kronor och för änka efter lärare vid seminariums öfningskola 520 kronor. Med iakttagande af den nu föreslagna ökningen af pensionen från 20 till 25 procent af delaktighetsbeloppen skulle dessa pensioner komma att bestiga sig till respektive 600 och 650 kronor. Jämför man dessa belopp med t. ex. det pensionsbelopp, som åtnjutes af änka efter adjunkt vid folkskoleseminarium, befinnes detta uppgå till endast 584 kronor. Häraf synes mig framgå, att ej heller någon höjning af den föreslagna pensionen för änka efter lärare vid högre folkskola eller vid seminariums öfningskola i detta sammanhang bör ifrågakomma.

Hvad däremot angår de föreslagna ändringarna rörande pensionsrätten för barn efter lärare vid de egentliga folkskolorna, synas dessa ändringar i lika hög grad och på samma sätt hafva betydelse äfven för barn efter öfriga delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa och böra på dem tillämpas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att medgifva

ej mindre sådan ändring af gällande bestämmelser rörande de från och med år 1908 från folkskollärarnas änke- och pupillkassa utgående pensionsbelopp,

dels beträffande lärare vid folkskola, som är delägare i kassan efter det för folkskollärare i lag stadgade lönebelopp:

att, därest sådan delägare efterlämnar änka, men icke barn, heune skall tillkomma i pension 25 procent eller en fjärdedel af den lön, för hvilken vederbörande skoldistrikt i afseende å delägarens egen pensionering vunnit delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning;

dels ock beträffande samtliga delägare i kassan:

att, där afviden delägare icke efterlämnat änka, utan endast barn, och barnen äro tre eller flera, som till pension äro berättigade, de skola äga uppbära hela beloppet af den för änka med barn bestämda pension till lika fördelning dem emellan; och

att, där efter afviden delägare lefva endast två barn, de skola äga till lika fördelning sig emellan uppbära samma pension som änka utan barn;

än äfven att ifrågavarande ändrade bestämmelser må, likaledes från och med år 1908, äga tillämpning äfven på pensioner, som dessförinnan blifvit till utgående från änke- och pupillkassan bestämda.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lämna bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:
A. I. Lindhagen.